

I. *Biographies / Biografieën*

JAN DE KLOE

«Oscar Esplà in Belgium (1936-1949)»

Columbus (OH), Editions Orphée, 2001, 264 p.

Dit boek behandelt de Belgische jaren van de Spaanse componist en muziekcriticus Oscar Esplà. Alhoewel minder bekend dan zijn landgenoten de Falla of Albéniz, wordt Esplà niettemin vaak als een even verdienstelijk componist ingeschat. Als directeur van het Madrileense conservatorium en voorzitter van de Spaanse Nationale Muziekraad, bekleedde Esplà in het Spaanse muziekleven een vooraanstaande positie. De uitnodiging om te zetelen in de jury van de Ysaÿwedstrijd voor violisten in 1937 – de voorloper van de Koningin Elisabethwedstrijd –, gaf hem de mogelijkheid zijn land in oorlog te ontvluchten. Door de overwinning van de nationalistes in de Spaanse burgeroorlog in 1939 en de bezetting van België tijdens de Tweede Wereldoorlog zag Esplà zich genoodzaakt in België te blijven. Pas in 1949 keerde hij, door bemiddeling van vrienden bij de Spaanse autoriteiten, naar zijn vaderland terug. In tegenstelling tot vele Spanjaarden die hun land na 1936 de rug toekeerden, deed Esplà dit niet uit (een politiek linkse) overtuiging, maar om de oorlog en de daarmee gepaard gaande economische en sociale catastrofe te ontvluchten. Net zoals andere Spaanse musici – Andres Segovia, Joaquin Rodrigo en Pablo Casals zijn bekende voorbeelden – wilde hij in de eerste plaats zijn muzikale loopbaan voortzetten. Politiek bestempelde hij zich altijd als neutraal, waarmee hij overigens wel zijn opportunistische houding tegenover de Duitse bezetter in België trachtte goed te praten.

Auteur Jan de Kloe is software-ingenieur en genoot ook een professionele opleiding als gitarist aan het Brusselse conservatorium. Door hun specifieke repertoire ontwikkelen gitaristen vaak een grotere kennis en een sterkere band met Spaanse componisten dan bij andere musici het geval is. Dit boek is in de eerste plaats het resultaat van een sterke vereenzelving van de auteur met Esplà, die behalve musicus ook ingenieur was. Door een nauwgezet onderzoek van Esplà's jaren in België tijdens de bezetting wil hij dan ook de smet wegwerken die rust op Esplà wegens zijn medewerking aan *Le Soir* (de zgn. *Le Soir volé*). Dat de auteur geen historicus is komt tot uiting in vele aspecten van dit werk. In de beschrijving van de Belgische context voor lezers die daarmee niet vertrouwd zijn (het boek is bij een Amerikaanse uitgever uitgegeven) staan er opmerkingen die getuigen van achterhaalde clichés, zoals het vermeende “veel grotere enthousiasme in Vlaanderen dan in Wallonië” om aan Duitse zijde te gaan strijden.

Belangrijker manco is de hele structuur en inhoud van het boek. De auteur lijkt zo doordrongen van zijn protagonist dat de lezer alle details van Esplà's leven in België gepresenteerd krijgt. Elk artikel van of over Esplà, elke uitvoering van zijn werk, complete weergave van correspondentie, langdradige beschrijvingen van de woningen, uitweidingen over zijn privé-leven, etc. Dit alles wordt voorgesteld alsof het om de opslag van informatie gaat, in ordelijke *files* opgediend, het werk van een informaticus. Weefsel zonder geraamte, een massa vaak relevante informatie, maar zonder dat die in de vorm van een coherent geschiedkundig betoog wordt gegoten. Hij

opereert als een kroniekschrijver die een eindeloze reeks feiten opsomt, zonder dat een echte rode draad in zijn werk te herkennen is. Als die er al zou zijn, dan is het wel de poging die de Klooe onderneemt om Oscar Esplà als een belangrijke figuur in het muzikleven op te voeren. Het effect daarvan is eerder averechts : door de overdaad aan details waarmee hij de lezer confronteert, wordt de relatieve onbelangrijkheid en het prozaïsche bestaan van Oscar Esplà en zijn kroostrijke familie, nog onderstreept.

Natuurlijk vernemen we best wel wat interessants over het (vooral Brusselse) muzikleven en de muziekkritiek tijdens de bezetting. Zo worden, in het kader van de verdediging van Esplà, de botsingen tussen Walter Weyler – de muziekcriticus van *Volk en Staat* – en Esplà nauwkeurig uit de doeken gedaan. Ook vanwege de *Propaganda-Abteilung* rustte op de Spanjaard Esplà de verdenking dat hij een Latijns estheticisme aanhing en zich niet kon inleven in de wereld van Duitse meesters als Reger of Bruckner. De auteur denkt dat dit een element is ter ontlasting van zijn protagonist, maar moet wel fijntjes toegeven dat Esplà geen graten zag in een jarenlange medewerking aan *Le Soir* (*volé*). Zijn standpunt, dat Esplà ver verwijderd stond van de ideologie van de bezetter en alleen uit opportunisme handelde, roept toch heel wat vragen op. Kan het zijn dat Esplà totaal geen besef had van wat de nazi's onder 'decadente muziek' begrepen, zoals de auteur beweert? Dergelijke argumenten om plat opportunisme te rechtvaardigen, houden geen steek.

De auteur spaart ons gelukkig niet van enkele ironische kanten van Esplà's op-

treden in het Belgische muzikleven. Zo beschrijft hij Esplà's ervaring bij het beoordelen van menige interpretatie van Brahms' vioolconcert, zoals dat voor een jury op een vioolwedstrijd gebruikelijk is. Het is tekenend voor de *petite histoire* van de beroemde muziekwedstrijd. De hilarische getuigenis klinkt als volgt : als expert uitgenodigd om de wereldtop van jonge virtuozen te beoordelen, verklaart jurylid Esplà hierover "na het Brahmsconcert vele malen beluisterd te hebben, had het alle muzikale betekenis voor mij verloren, net zoals de betekenis van een woord verloren gaat wanneer het steeds wordt herhaald" (p. 50-51).

De bedoeling van dit werk was de lezer grondig te laten kennis maken met de Belgische jaren van de componist Esplà. Door de overdreven ijver tot stockeren van de auteur-informaticus kunnen we besluiten dat deze kennismaking is uitgemond in een overmaat aan details waaronder de lezer wordt bedolven. Zij die interesse hebben voor het muzikleven en de muziekkritiek tijdens de bezetting, zullen echter in verschillende hoofdstukken zeker hun gading vinden.

Willem Erauw